

WHITE CROW PUBLISHERS

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਲੀਆਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ

ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਲੁਬਾਣਾ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਦਾਸ਼ੂਨ

ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਲੁਬਾਣਾ

PUNJAB DE PANIAN DI DASTAN

by

S. Bhagwan Singh Lubana 187, Hardyal Nagar, Jalandhar

ISBN 978-81-967713-6-2

First Edition 1995 Second Edition 2024 Price Rs. 250/-

Published by: White Crow Publishers© Ranjitgarh Bandra, Mansa - 151506

Contact: 9780909077

info@whitecrowpublishers.com

www.whitecrowpublishers.com

fb.com/whitecrowpublishers

Instagram.com/whitecrowpublishers

Online Seller: DEAR BOOKS

Printed in India

All rights are reserved for this Book. So, legal action will be taken against any person who possesses or forwards it in any way, like Photocopy/Pdf or Audio form, without the written permission of the publisher or the author.

ਸਮਰਪਿਤ
ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਨਦਾਤੇ
ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਰਸਾਨਾਂ ਨੂੰ

ਤਤਕਰਾ

ਮੁੱਖ ਬੰਦ: ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 9

ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮਸਲਾ

ਅਤੀਤ ਦੀ ਝਲਕ	22
ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਨਹਿਰਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਬਾਰੇ	31
ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਅਤੇ ਸੰਧੀ	36
ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਝਗੜੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਵੇਂ	44
ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 1955 ਈ. ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਤੋਂ ਝਗੜਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ	51
ਹਰਿਆਣਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਰਾਵੀ-ਬਿਆਸ ਤੋਂ ਕਿੰਨਾ ਪਾਣੀ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ ?	60
ਪੰਜਾਬ ਪੁਨਰਗਠਨ ਸਮੇਂ ਗ਼ੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ (ਨਵੰਬਰ 1966 ਈ.)	72
ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 24 ਮਾਰਚ, 1976 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਤਿੰਨੇ ਦਰਿਆ ਖੋਹ ਲਏ	81
ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰੋਲ	90
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਰੋਲ	104
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚਰਚਿਤ ਭੂਮਿਕਾ	126
ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਸਤਲੁਜ-ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦਾ ਕਪੂਰੀ ਮੋਰਚਾ	146
ਰਾਜੀਵ-ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਉਪਰੰਤ ਸਥਿਤੀ	154
ਬਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਇਰਾਦੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਸਥਾਪਿਤ	169
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪਰਖ ਦਾ ਸਮਾਂ	175
ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਅਸੂਲ	186

ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ	195
ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਸੰਕਟ	
ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੰਕਟ	223
ਨਹਿਰੀ ਸਿੰਚਾਈ	228
ਟਿਊਬਵੈੱਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੰਚਾਈ	236
ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾਵਾਰ ਸਥਿਤੀ	239
ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ, ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਨਿਵੇਕਲੇ ਲੱਛਣ	271
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾਵਾਰ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਕਿੰਨਾ ਉਪਲਬਧ ਹੈ	281

ਸੱਜਰੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਐਡੀਸ਼ਨ ਸਾਲ 1995 ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਹਿਰਦ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਸ ਮਨਸ਼ਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਨਮੋਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦਰਿਆਈ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਉਪਰਾਲਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਆਪਣੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। 1995 ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਤੋਂ 28 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਤੀ ਦਰਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣ ਕਿੰਦ ਨਾਹਲ ਵੱਲੋਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅਦਾਰੇ ਵ੍ਰਾਈਟ

ਕਰੋਅ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਦੂਸਰਾ ਐਡੀਸ਼ਨ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਬਰੂਹਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਕ ਦੇਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਕਲਪਨਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਲਹਿਰ ਪਨਪ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕਨ ਹੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਮਸਲਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੰਕਟ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਦੇ ਬਦਲ ਲੱਭਣੇ ਪੈਣਗੇ । ਮੇਰੀ ਸਮੂਹ ਸੁਹਿਰਦ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਅਵੇਸਲੇਪਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋ ਕੇ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰੋ ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਆਸ, ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲਿਖੇ ਇਹਨਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ